

חבוקוק - רש"י

[א](#) [ב](#) [ג](#)

חבוקוק פרק-א

[א] המשא אשר חזה. מטל נבואתא מה שנשא וקבל ברוח הקדש :
[ב] עד אנה ה'. צופה היה ברוה"ק שעתיד נבוכדנצר למלוך בכיפה ולהיות מיצר לישראל כענין שנאמר בנבואתו כי הנני מקים את הכשדים וגוי ועל זאת היה מתאונן ומתפלל : **אזעק אליך חמס.** אזכיר לפניך חמס העשוי לי ואינך מושיע : **[ג] און.** ביזה וחמס : **ועמל תביט.** עמל זה אתה מביט ואינך עוזר : **ויהי ריב ומדון ישא.** וזה נבוכדנצר הנושא ריב ומדון הווה ומתקיים ומצליח, ויהי, ויתקיים אותו אשר ריב ומדון ישא כן תרגום יונתן : **[ד] על כן תפוג תורה.** על זה שישראל רואין הצלחתו שלו תפיג ותעבור תורה מהם וישמעו לו וישתחוו לצורה בבקעת דורא : **ולא יצא לנצח משפט.** הדת להמיתו : **מכתיר.** סובב כמו (תהלים כב) אבירי בשן כתרונני : **[ה] לא תאמינו כי יסופר.** זאת לכם אשר אני מקים את הכשדים העם אשר לא היה כדאי להבראות כמו שנאמר (ישעיה כג) זה העם לא היה הם אחד משלשה דברים שהקב"ה כביכול מתחרט על בריאתם ועתה יקום ויהיה מר ונמהר לרוץ וללכת למרחבי ארצות כל הגוים : **[ז] ממנו משפטו ושאתו יצא.** ממנו שופטים ממנו מלכים המטילין משא ואימה על הכל משפטים יושטיצי"א בלע"ז : **[ח] ופשו פרשיו.** רבו פרשיו : **[ט] לחמס יבוא.** לשלול ולבוז : **מגמת פניהם.** לשון הגמיאיני נא (בראשית כד) יגמא ארץ (איוב לט) רץ במרוצה לשעה קלה כברת ארץ כאלו גמא ושתה הארץ שלפניו ואף כאן מגמת פניהם גמיאת שאיפת פניהם דומה לרוח הקדים עזה שברוחות כן תירגם יונתן : **[י] והוא במלכים יתקלס.** מתלוצץ בהם וכל לשון קלסה ל' דבור הנדברים בו יש לטוב יש לרע פרלרי"ץ בלע"ז : **משחק.** כמו שחוק כמו משמר מסתר : **לכל מבצר ישחק.** אם אויבו במבצר חזק ישחוק לו : **ויצבור עפר.** עליו ברוב חיילותיו כל אחד נושא משא עפר והרי היא לפני החומה תל גבוה ונלחמים בה על העיר והיא שפיכת סוללה כי כולן

מתורגמות ויצבור עלה מליתא ואף היא לי מילוא שהיה בעיר דוד הוא תל גבוה ונלחמים בה שעל ראשה מגדל בנוי ושיפועו משפע לצדדין וסביבות מרגלותיו חומה נמוכה להחזיק העפר מליפול : **[יא]** אז חלף רוח. אז בראותו דרכו צלחה רוח חולפת ועוברת עליו רוח אשמה ומהו הרוח זה כחו לאלוהו הכח הזה הוא נותן לאלוהו ואמר אלהי עשה לי כל החיל הזה אמר הנביא ואתה למה תחריש לכל זאת הלא אתה מקדם אלהי קדושי וכו' וזה שכתוב לא נמות אחד מתיקוני סופרים שבמקרא הוא שכינה הכתוב וכן (מלאכי א) והפחתם אותנו וכן הרבה המפורשים בספרי ולפי תיקון הסופרים זה פירושו הלא אתה אלהי מקדם קדושי אל תתני למות בידו : **[יב]** ה' למשפט שמתו. ידעתי כי לא העמדתו לזה אלא לשפוט את המורדים בך ומכל מקום כל זה למה יתקיים הלא טהור עינים אתה מראות ברע : **[יג]** והביט. כמו ולהביט אל עמל : **[יד]** צדיק ממנו. שהוא מסמא את עיני צדקיהו : **[יד]** ותעשה אדם. לפני נבוכדנצר הפקר כדגי הים שכל הרוצה לצוד צודה מהם : **[טו]** כלה בחכה העלה. כל האדם זה נבוכדנצר העלה בחכה שלו : **[טז]** יגורהו. לשון אגרה בקציר (משלי י) נהרסו ממגורות (יואל א) : **[טז]** יזבח לחרמו. לעכו"ם שהוא אומר שהיא כובשת הכל לפניו : **[יז]** בהמה. כמו בהם בשבילם : **[יח]** בריאה. שמנה : **[יז]** העל כן יריק חרמו. יש תמיהות הרבה המתקיימת כמו הנגלה נגלית דעלי (ש"א ב) הרואה אתה (שם ב טו) אף כאן הנראה בעיניך שעל כן הוא מצליח כל שעה שיריק חרמו על הכל ולצוד ציד, יריק כמו (תהלים לה) הרק חנית, וירק את חניכיו (בראשית יד) מזדיין בחרמו :

חבקוק פרק-ב

[א] על משמתי אעמדה. עג עוגה חבקוק ועמד בתוכה ואמר לא אזוז מכאן עד שאשמע מה ידבר בי על שאלתי זאת למה הוא מביט ורואה בהצלחתו של רשע ומה אשיב אל הבאים להתווכח לפני : **[ב]** על תוכחתי. שהם מוכיחים אותי בפני שיש להרהר על מדת הדין. תוכחת מונאיפרובמני"ט בלע"ז : **[ב]** ויענני ה' ויאמר כתוב : **[ג]** לך חזון. הנגלה לך ובארהו על הלוחות היטב אשר ירוץ הקורא בו לקרותו מהר שלא יכשל וזהו החזון אשר תכתוב : **[ג]** כי עוד חזון למועד. עוד עתיד לקום נביא לקץ שנים שיתגלה לו חזון למתי יהיה מועד מפלת בבל וגאולת ישראל : **[ד]** ויפח לקץ. ודיבר שיאמי לו על הקץ של בבל לפי מלאת לבל שבעים שנה, ויפח לי דבור הוא והרבה יש בספר משלי ועל שם שהדבור אינו אלא רוח היוצא מן הפה קורהו פיח וקורהו רוח כגון וברוח פיו כל צבאם (תהלים לג) : **[ה]** ולא יכזב אם יתמהמה. לבוא שיאריך לכם אותו מועד חכה לו כי לא יאחר אחר השבעים כלום, ועוד יש לפרש אם יתמהמה הנביא לבא והוא היה ירמיה, וי"ת כתיבא נבואתא ומפרשא על ספרא דאורייתא תרגם כתב כמו כתיב כבר נרמז (בתורה) אז תרצה הארץ את שבתותיה

שבעים שמיטות קלקלו ישראל ולא שמטו וכנגדן גלו ממנה שבעי שנה וכן הוא אומי (בדברי הימים בסוף ב') עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה למלאות שבעים שנה וכן אתה מוצא (ביחזקאל ד) ואני נתתי לך את שני עונם שלש מאות ותשעים יום יום לשנה נתתיו לך ואומר ואתה שכב לך על צדך השמאלית וגומי נמצאת אתה אומר הכעיסו ישראל ש"צ שנה עד שגלו עשרת השבטים ושבט יהודה קילקלו ארבעים ומשגלו עשרת השבטיי עד חרבות ירושלים הם עשרי ושתים של מנשה ושאר שנותיו בתשובה שהרי נאמר בו (מלכים ב כא) ויעש הרע ככל אשר עשה אחאב כמנין שנותיו של אחאב והוא מלך עשרים ושתים שנה שתיים של אמון בנו ואחת עשרה של יהויקים ואחת עשרה של צדקיהו הרי ארבעים וששה ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמשי לצדקיהו מכל מקום נמצאו ימי קלקולם ארבע מאות ושלישים וששה שנים שלאחר נבואה זו שהוסיף וי שנים תי שנים עושים חי יובלות וכל יובל זי שמטות הרי ניו שמטות וחי שנים המוקדשות ליובל הרי סייד ובלי ושש שנה יש הי שמטות הרי סייד שנים מקודשות ושנת יובל זה האחרון נחשב אף הוא במנין שבעונם לא נגמר וכאן ככה אמר לו הקב"ה לחבקוק כבר כתוב חזון בתורה אבל סתום הוא הוסיף אתה ובאר על הלוחות כי עוד יתגלה חזון למועד זה : **[ד] הנה עופלה**. נפש שלו תמיד היא בכעס ובתאוה שואף לבלוע ולא שבע עופלה לי עזות כמו (מדבר יד) ויעפילו וכן עופל ובוחרן (ישעיה לב) : **לא ישרה נפשו בו**. אין רוחו מתקררת עליו לומר די במה שקניתי כבר לכן יבא עליו הפורענות. וצדיק באמונתו יחיה. יכניה המלך שעתידי זה להגלותו יעמוד לו צדקו וביום שיושלך זה מקברו ישא אויל מרוודך את ראש יהויכין וישם את כסאו מעל לכסא המלכים : **[ה] ואף כי היין בוגד**. ואף כשיבא בלשצר בן בנו של זה שיבגוד בו יינו דלקביל אלפא חמרא שתי (דניאל ה) : **גבר יהיר**. הוא : **ולא ינוה**. לא יתקיים מדורו ונוהו שנתגאה ואמר בטעם חמרא להביא כלי בית המקדש ושתה בהם והיא תגרם לו שיהרג ויכלה זרעו כי גבר יהיר לץ לא ינוה לא יתקיים הוא ונוהו : **אשר הרחיב**. נבוכדנצר. כשאול נפשו. להשיג כל תאותו ברחב לב : **והוא כמות**. כמלאך המות שאינו שבע מלהמית כך זה אינו שבע בכל קניינו : **[ו] הלא אלה**. אשר אסף אליו לעובדו כולם עליו משל ישאו ומליצה ישאו בפיהם בלשון חידות בשבילו, לו כמו עליו : **ויאמר**. האומר את מליצת החידה : **הוי המרבה לא לו**. זו היא המליצה חבל על המרבה הון ומלכות ולא לו כי יבאו מלכי מדי ויטלו את הכל : **עד מתי**. יהיה הולך ומרבה ואינו אלא מכביד עליו משא עון כעב של טיט עב הוא לשון קורה כבידה כמו שמצינו במשכנא (דיחזקאל מא) צלעות הבית והעבים, ועב עץ (שם) : **[ז] ויקצו**. כמו ויקוצו : **[ח] שלות גוים רבים**. השלכתם ונשלתם ממקומי : **ישלוך כל יתר**. פליטת העכו"ם : **מדמי אדם**. בנקמת דמי ישראל הקרוי אדם שנאי (שם לד) אדם אתם : **וחמס ארץ**. ארץ ישראל : **קריה**. היא ירושלים : **[ט] הוי בוצע בצע רע לביתו**. אונס ממון שהוא רע לו ולביתו לבנות לו בית : **לשום במרום קנו**. כדכתיב בספר (דניאל ד) הלא דא היא בבל רבתא דאנא בנייתה לבית מלכו בתקוף חסני וגומר ובשעה שיצא דבר זה מפיו נטרד מן הבריות שנאמר

(שם) עוד מלתא בפום מלכא בענין זה : **[י]** **יעצת בושת לביתך**. אשר יעצת לקצות עמים רבים והפסדת עצמך : **קצות**. לשון שליפה וקילוף כמו הקצות את הבית (ויקרא יד) : **וחוטא נפשך**. כמו (משלי כ) מתעבר וחוטא נפשו חוטא לאבד נפשו פורפייט שארמ"א בלע"ז : **[יא]** **כי וגו'**. כי האבנים אשר גזלת תזעקנה מן הקיר : **וכפיס מעץ יעננה**. אל האבן בקול לנגדה שניהם צועקים : **וכפיס מעץ יעננה**. ת"י ושיפא מגו מרישא שיפא ל' קיסם שפאין בלשון חכמים דלדור"ש בלע"ז מריש הוא הקורה : **[יג]** **הלא הנה מאת ה'**. נשתלם פורענות לעושי רשעה : **ויגעו עמים בדי אש**. כאשר תבואם חמתו כאש עד שיה' דיים, בדי אש איישי"ץ בלע"ז : **[טו]** **משקה רעהו**. יין, ובאותה השקאה הוא מספח ואוסף את חמתו עליו ואף משכרהו בחמתו וכל זה הוא עושה למען הביט על מעוריהם על גלויים ולראות את ערותם זה נ"נ שהיה משקה את המלכים יין ומשכרם ושוכב עמם משכבי אשה כדאמרינן במסכת שבת, ד"א הוי משקה רעהו בסדר עולם דורשו כלפי בלשצר שהשקה את השרים בכלי בית המקדש ובהם נספחו ונשתכרו בחמתו של הקב"ה ובו בלילה נהרג : **על מעוריהם**. להגלות קלונם וראו שונאיהם בניוולם : **[טז]** **והערל**. ה"א משמשת בתיבה זו בלשון התפעל כמו (דברים לב) האסף אל עמך אף כאן הערל האטם בשממון ובתמהון לב כל ערלה לשון אוטם הוא כמו ערלה אזנם (ירמיה ו) ערלי לב וערלי בשר (יחזקאל מד) וי"ת ואתערטל לשון ערום ועריה (שם) : **[יז]** **חמס לבנון**. בית מקדשא : **ושוד בהמות יחיתן**. שוד בהמותיך ואוכלוסיך אשר שדדו את עמי ישראל הוא ישברם : **מדמי אדם**. מחמס דמי ישראל : **וחמס ארץ**. ארץ ישראל : **קריה**. ירושלים : **[יח]** **מה הועיל**. לבבל פסל : **כי בטח**. האדם היוצר ויוצרו של אלוהו זה : **עליו**. על יצירתו זאת הוא בוטח שיעזור לו אשר בא לעשות אלילים אלמים : **[יט]** **הוא יורה**. בתמיה : **[כ]** **וה' בהיכל קדשו**. מוכן ליפרע : **הס מפניו כל הארץ**. הס לשון שיתוק ודמימת חורבן :

חבוקק פרק-ג

[א] **על שגיונות**. יש פותרו כתרגומו ולפי משמעו בקש רחמים על עצמו שהטיח דברים כמו (לעיל א) ע"כ תפוג תורה ותעשה אדם כדגי היס קנתר אחר מדת הדין : **[ב]** **שמעתי שמעך**. אשר מעולם שנפרעת תמיד ממכעיסיך ואת הרשע הזה אתה סובל : **יראתי**. אמרתי איך נשתנית מדת הדין בעון ישראל : **פעלך בקרב שנים חייהו**. פעלך הראשון שהייתה נפרע לנו מאויבינו בקרב שני הצרה שאנו שרויים בה חייהו כלומר עוררהו והשיבהו ובקרב שנים הללו תודיעהו : **ברוגז**. שתקצוף על הרשעים : **רחם תזכור**. רחם כמו לרחם : **[ג]** **אלוה מתימן יבוא**. עכשיו הוא מזכיר לפניו פעלו הראשון שהוא מבקש לפניו לעוררהו ופועל (ס"א פועל) חיבתן של ישראל ופורענו' דורו' הראשוני' כשבאת ליתן את התורה

חזרת על עשו וישמעאל ולא קבלוה : **תימן**. עשו : **פארן**. ישמעאל כדאמר וישב במדבר פארן (בראשית כא) : **כסה שמים הודו**. בסיני לישראל : **[ד]** **ונוגה**. אותו היום : **כאור תהיה**. כאור המיוחד של שבעת ימי בראשית היה וכן ת"י : **קרנים**. לשון מאור כשהוא נוקב וזורח דרך הנקב נראה כמין קרנים בולטין וכן (שמות לד) כי קרן עור פניו : **מידו**. מידו של הקב"ה באו להם : **ושם חביון עזו**. כתרגומו שם נגלה עזו שהיה חבוי למפרע בסתר עליון : **[ה]** **לפניו ילך דבר**. מצאתי במדרש אגדה בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל טורדו למלאך המות להפליגו לדברים אחרים שלא יעמוד לקנתר ולומר אומה שעתידה לכפור בך לסוף ארבעי יום ואתה נותן להם את התור' : **ויצא רשף לרגליו**. מלאכי רשף באו עמו לסיני : **[ו]** **עמד וימודד ארץ**. המתין לדקדק בדין דור המבול למדוד להם מדה כנגד מדה ומדד עומד כדאמר נצב ה' ועומד לדין עמים (ישעיה ג) ממתין ומדקדק בדינם : **וימודד ארץ**. ברותחים קילקלו וברותחים נדונו : **ראה**. בדור הפלגה שעל ידי שהיו שפה אחת באו כולם בעצה כדכתיב ויהי כל הארץ שפה אחת (בראשית יא) : **ויתר גוים**. הקפיצם לשבעים לשון כדאמר ויתר ממקומו (איוב לו) לנתר בהם (ויקרא יא) : **הררי עד**. שרי העכו"ם : **הליכות עולם לו**. הראה להם שכל מהלכו של עולם שלו הוא : **[ז]** **תחת און**. שנמצא בישראל : **ראיתי אהלי כושן**. שעומדים בגלוי ומחבלים את ישראל ובהתכנע' לפניך ירגזון יריעות וגו' הכל כתרגומו : **[ח]** **הבנהרים**. יש תמיהות שהן קיימות הראינו שכל אלה עשה ופירוש המקרא כתרגומו : **מרכבותיך**. לנו ישועה : **[ט]** **עריה תעור קשתך**. נגלה נגלית גבורתך : **שבועות מטות**. שבועות שנשבעת לשבטים : **אומר סלה**. מאמר המקוים לעולם, אומר נקוד פתח (ר"ל סגול) וטעמו למעלה שהוא שם דבר : **נהרות תבקע ארץ**. כתרגומו : **[י]** **ראוך יחילו הרים**. הרי נחלי ארנון שנדבקו זה עם זה : **זרם מים עבר**. בעברם בירדן תמו נכרתו המים ועבר קילוח שטף המים לשפולו של נהר והבאים מלמעלה קמו עמדו : **נתן תהום קולו**. שבחוהו יושבי הארץ : **רום ידיהו נשא**. צבא השמי' הודו לו : **[יא]** **עמד זבולה**. במדוריהון כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה ופירשוה על מלחמת גבעון כתרגומו : **לאור חציך יהלכו**. ישראל : **[יב]** **בזעם תצעד ארץ**. לגרש שבעי עכו"ם : **[יג]** **לישע את משיחך**. שאול ודוד : **ערות יסוד**. חומות עכו"ם : **עד צואר**. הוא גובה החומות והמגדלים : **[יד]** **נקבת במטיו ראש**. שנחריב וסיעתו שהיו סוערים ברוח סערה להפיצני והוא הי' מטה שהיית רודה בו את העכו"ם וכשבא וסער להפיצני נקבת ראשי גייסותיו במטיו שהי' בא לרדות בהם : **ראש פרזיו**. ראשי עריו וטירותיו כמו פרזות תשב ירושלים (זכריה ב) ערי הפרזי (דברים ג) : **עליצותם**. היו כשהיו יכולים לאכול עני במסתר ישראל הקרואים עם עני : **[טו]** **זרכת בים**. בחיילותיו הכבדים כחול הים : **חומר**. ת"י בדגור ל' חמרים חמרים (שמות ח) : **[טז]** **שמעתי ותרגז בטני**. ת"י אמרת בבל שמעית וזעו מלכיא מן קדם דינא די אתדנו מצראי : **לקול צללו שפתי**. לקול השמועה אחזני רעד עד ששפתי נוקשות זו לזו וקולו נשמע : **צללו**. לשון מצילות הסוס (זכרי' יד) טינטי"ר בלע"ז : **ותחתי ארגז**. במקומי אני מזדעזעת : **אשר אנוח ליום**

צרה. אשר מנוחתי זאת מוכנת ליום צרה : **לעלות לעם יגודנו.** ליום אשר אמר להעלות מתוכו את העם אשר הוא יגודנו עקב לשוב בגדודיו לארצו : **{יז} כי תאנה לא תפרח.** כתרגומו ויש לפתרו כמשמעו שוב אין הצלחה לכל מעשה בבל מעתה : **ושדמות.** שדה לבן : **ממכלה.** דיר הצאן : **{יח} ואני.** כנסת ישראל, בה' אעלוזה : **{יט} למנצח בנגינותי.** לבן לוי המנצח בשיר ב"ה אנעי' לו בנגינותי והלוי יתן קול כנגדו בכלי השיר : **למנצח.** כמה דאת אמר (עזר' ג) ויעמדו הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת וגומר : **בנגינותי.** הוא לשון נעימות קול להרים ולהשפיל אורגנידור"ש בלע"ז :